

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİ

TERCİH SEBEPLERİ

Güney HACIÖMEROĞLU* Çiğdem ŞAHİN TAŞKIN**

* Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, OFMA
Eğitimi Bölümü

**Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
İlköğretim Bölümü

ÖZET

Bu araştırma Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları (OFMA) Eğitimi bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebeplerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Çalışmada Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, OFMA Eğitimi bölümünde (Fizik, Biyoloji ve Matematik A.B.D.) tezsiz yüksek lisans öğrenimi gören öğretmen adaylarına açık uçlu sorular sorulmuştur. Adayların vermiş oldukları yanıtlar incelendiğinde; Fizik A.B.D.nda öğrenim gören öğretmen adaylarının ders anlatmayı ve çocukları sevdikleri, bu mesleğin onları mutlu edeceğine ve saygınlığı olduğuna inandıkları için tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Biyoloji ve Matematik A.B.D.nda öğrenim gören öğretmen adayları ise öğretmeyi sevmek gibi sebeplerin yanında, Fizik A.B.D. öğretmen aylarından farklı olarak, iş olanağı, çalışma saatleri ve şartlarının uygunluğu gibi sebeplerden dolayı öğretmenlik mesleğini tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

GİRİŞ

Dünya Bankası ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) işbirliği ile Eğitim Fakülteleri öğretmen yetiştirme programları yeniden yapılandırılarak 1998 yılında

Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından uygulamaya konulmuştur. Bu yapılanma kapsamında, 4 yıllık lisans programlarında değişikliğe gidilerek ortaöğretim alan öğretmenlerinin Fen Edebiyat Fakültelerinde 3,5 yıl okuduktan sonra Eğitim Fakültelerinde 1,5 yıl öğretmenlik meslek bilgisi derslerini almaları öngörülmüştür. Ayrıca, Fen Edebiyat Fakültelerinin 4 yıllık lisans programlarından mezun olan öğrencilerin 1,5 yıllık tezsiz yüksek lisans programları ile yetiştirilmesi yönünde değişiklik yapılmıştır. Bu programda yer alan öğrenciler Eğitim Fakültelerinde meslek bilgisi ve alan bilgisi dersleri almaktadır. Daha sonra, bu programlar Yüksek Öğretim Kurumu'nun oluşturduğu komisyon ve alt komisyonlar tarafından hazırlanan raporlar doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Buna göre, 3,5+1,5 olarak bilinen uygulamanın yerine, öğretmenlik meslek bilgisi dersleri yıllara dağıtılarak, beş yıllık birleştirilmiş eğitime geçilmesi, Eğitim Fakültesi dışındaki öğrenciler için uygulanan 4+1,5 uygulamasının sürmesine karar verilmiştir (YÖK, 2007: 67). 2008 yılında programlar tekrar güncellenerek bazı derslerde değişikliğe gidilmiş ve tezsiz yüksek lisans programlarının iki yarıyıldan tamamlanmasına karar verilmiştir. Öğretmen adayları, bağlı oldukları tezsiz yüksek lisans programları kapsamında, çoğunluğu öğretmenlik meslek bilgisi dersleri (Program Geliştirme ve Öğretim, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı) olmak üzere genel kültür (Seçmeli) ve alan bilgisi (Alan Eğitiminde Araştırma Projesi) derslerini almaktadırlar.

Nitelikli öğretmen yetiştirmede öğretmen adaylarının mesleğe karşı bakış açıları önemli bir yer tutmaktadır. Adayların öğretmenlik mesleğine ilişkin düşüncelerinin oluşmasında Eğitim Fakültelerinde öğretmen yetiştirme programları kapsamında aldıkları eğitimin rolü büyüktür. Küçükahmet (1999) nitelikli öğretmen yetiştirmede genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu sebeple, öğretmen yetiştirme programları oluşturulurken öğretmenlik mesleğinin kendine özgü ilke ve uygulama yöntemlerinin dikkate alınması büyük önem taşımaktadır.

Tezsiz yüksek lisans programları ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, bu programlara devam eden öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutumları (Oğuz & Topkaya, 2008), öğretmenlik meslek algıları (Acat ve diğeri, 2005), mesleğe ilişkin beklentileri (Uras & Kunt, 2006) öğretmen adaylarının eğitimlerinde karşılaşılan sorunlar (Kıray, 2005) ve kaygıları (Aycan ve diğeri, 2005) gibi konularda çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Yapılan araştırmaların sonuçları incelendiğinde, Oğuz ve Topkaya (2008) tezsiz yüksek lisans programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının olumlu olduğunu belirtmişlerdir. Acat ve diğeri (2005) ise Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki algılarının Fen Edebiyat Fakültesi ve tezsiz yüksek lisans programlarında öğrenim gören öğrencilerden yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Kıray (2005) tezsiz yüksek lisans programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarının karşılaştıkları sorunların en önemlisinin ödev ve rapor hazırlamada karşılaşılan zorluklar olduğuna dikkat çekerken, Aycan ve diğeri (2005) ise adayların atanma endişesi taşıdıkları üzerinde durmaktadır. Uras ve Kunt (2006) Eğitim Fakültesi ve tezsiz yüksek lisans programında öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinden beklentileri ve bu beklentilerin karşılanmasını umma düzeylerinin büyük ölçüde aynı olduğunu, tezsiz yüksek lisans programında öğrenim gören adayların beklentilerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Bu alanda yapılan araştırmaların çoğunun adayların öğretmen yetiştirme programlarında karşılaştıkları sorunlara ve çözüm önerilerine, öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarına, kaygı ve algılarına odaklandığı görülmektedir. Bununla beraber, Eğitim Fakültesine bağlı olarak farklı programlarda öğrenim gören adayların öğretmen olma nedenlerini (Boz & Boz, 2008) ve bu mesleği tercih sebeplerini (Ubuz & Sarı, 2008) inceleyen çalışmalar yapılmakla beraber bu çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Boz ve Boz (2008) Kimya ve Matematik öğretmen adaylarının öğretmeyi sevmeleri ve öğrencilik yıllarındaki öğretmenlerinin olumlu etkisi ile Kimya ve Matematik alanlarını tercih ettiklerini

ifade etmişlerdir. Ubuz ve Sarı (2008) sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğini seçmelerinde üniversite giriş sınav sonucu, aile ve çevrenin yanı sıra çocukları ve öğretmeyi sevmelerinin etkili olduğu vurgulamaktadır. Bu durum, Eğitim Fakültelerine bağlı farklı programlarda öğrenim gören adayların mesleği tercih sebeplerine ilişkin çalışmaların bulunduğunu göstermekle beraber tezsiz yüksek lisans programlarına devam eden adayların mesleği tercih sebepleri ile ilgili çalışmaların sınırlı sayıda olduğunu göstermektedir. Bu sebeple, bu çalışmada Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi tezsiz yüksek lisans programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri incelenecektir.

ARAŞTIRMANIN AMACI:

Bu araştırmanın amacı Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları (OFMA) Eğitimi bölümü Fizik, Biyoloji ve Matematik Eğitimi A.B.D. öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebeplerini ortaya çıkarmaktır.

YÖNTEM

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda algılar ve olaylar doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulur (Şimşek & Yıldırım, 2004). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik duygu ve düşüncelerini anlamada nitel araştırma yöntemleri birçok araştırmacı tarafından kullanılmıştır (Ubuz & Sarı, 2008). Bu çalışmada tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin neden öğretmenlik mesleğini tercih ettiklerini anlamak için açık uçlu soru tekniği kullanılmıştır.

Örneklem

Araştırmaya Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları (OFMA) Eğitimi bölümünden toplam 48

öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından 17'si Fizik, 12'si Biyoloji ve 19'u Matematik Anabilim Dalı öğrencisidir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada, tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebeplerini belirlemek amacıyla adaylara açık uçlu sorular sorulmuştur. Öğretmen adaylarının vermiş oldukları yanıtlar karşılaştırmalı analiz yoluyla incelenmiştir. Böylelikle, bu süreçte araştırmacılar farklı kavramlar arasındaki bağlantıları kurma fırsatını bulmuşlardır. Bu durum, verilerden ortaya çıkan kavramların daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Verilerden elde edilen bilgiler ayrıca ilgili araştırmalar da incelenerek analiz edilmiştir.

BULGULAR

Elde edilen veriler Fizik, Biyoloji ve Matematik Anabilim Dallarında öğrenim gören öğretmen adayları olmak üzere 3 grupta incelenmiştir. Fizik A.B.D.nda öğrenim gören adayların yanıtları doğrultusunda, adayların daha çok duyuşsal sebeplerden dolayı bu mesleği tercih ettikleri anlaşılmıştır. Birçok öğretmen adayı ders anlatmayı ve çocukları sevdikleri için bu mesleği tercih ettiklerini söylemişlerdir:

Bir öğrenciye bilmediği bir konuyu öğretip anlamasını, konuyu kavramasını sağlamak, onun başarısını görmek beni mutlu eder. FÖ11

Çocukları seviyorum. Onlara ders anlatmak hoşuma gidiyor. Öğretirken aynı zamanda yeni bilgiler de öğreniyorum. FÖ9

Yukarıdaki öğretmen adayları öğrencilere bilmedikleri bir konuyu öğretmenin onları mutlu ettiğini ve çocukları sevdikleri için bu mesleği tercih

ettiklerini söylemişlerdir. Bazı öğretmen adayları ise, bu mesleğin onları mutlu edeceği ve saygınlığı olduğuna inandıkları için tercih ettiklerini ifade etmişlerdir:

İstediğim için. Yani öğretmenlik mesleğini seviyorum ve insanlara bir şey katabilme beni mutlu ettiğinden öğretmenlik mesleğini seçtim. FÖ2

Beni mutlu edebilecek bir meslek. FÖ17

Saygınlığı olan bir meslek olması beni etkileyen faktörler arasındadır. FÖ13

Biyoloji A.B.D.nda öğrenim gören öğretmen adaylarının yanıtları ise adayların duyuşsal sebeplerin yanında iş olanağı ve çalışma şartlarının uygunluğu gibi sebeplerle bu mesleği tercih ettiklerini göstermektedir:

Bir şeyler öğretmeyi seviyorum. BÖ11

Ders anlatmak hoşuma gidiyor. BÖ10

Öğretmeyi sevmek ve öğrencilerle birlikte olmak çok zevkli. BÖ8

Öğretmen adayları, yukarıda, öğretmeyi ve öğrencileri sevmek gibi duyuşsal sebeplerden dolayı öğretmenlik mesleğini tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bununla beraber, birçok öğretmen adayı iş olanağı ve çalışma şartları gibi sebeplerden dolayı bu mesleği tercih ettiklerini belirtmişlerdir:

Öğretmeyi sevdiğimi ve çalışma saatleri uygun olduğu için öğretmenliği seçtim. BÖ2

Biyoloji bölümü için iş yoktu. Formasyon alıp öğretmen olmak istedim. BÖ1

Matematik A.B.D.nda öğrenim gören öğretmen adayları ise öğretmeyi sevme, iş olanağı, çalışma saatleri ve şartlarının uygunluğu sebebiyle öğretmenlik mesleğini seçtiklerini ifade etmişlerdir:

İş olanağı ve bu bölümden mezun olanların iş bulma potansiyeli sebebiyle seçtim. MÖ18

Çalışma saatleri dikkate alındığında en uygun meslek olduğunu düşündüm. MÖ14

Dershanelerde çok rahat iş bulabileceğimi düşündüğüm için bu mesleği tercih ettim. MÖ12

İnsanlara yeni bir şeyler öğretmek kendi birikimlerimizi aktarmak manevi yönden doyum sağlarken günümüz şartlarında garanti bir meslek olması öğretmenliği seçmemi etkiledi. MÖ5

Öğretmen adaylarından MÖ5 öğretmenlik mesleğini manevi sebeplerden dolayı tercih ettiğini ifade ederken, MÖ12 ise bağlı bulunduğu programdan mezun olduğunda dershanelerde rahat iş bulabileceğini düşündüğünü belirtmiştir. MÖ18 ve MÖ 14 ise çalışma saatleri ve okuduğu bölümden mezun olan öğretmenler için iş olanaklarının daha fazla olması sebebiyle tezsiz yüksek lisans programını tercih ettiklerini vurgulamışlardır.

SONUÇ

Bu araştırma ile Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları (OFMA) Eğitimi bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri incelenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çoğu öğretmeyi ve çocukları sevdikleri ve saygın bir meslek olduğunu düşündükleri için öğretmenliği tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bununla beraber, Biyoloji ve

Matematik Anabilim Dalında öğrenim gören öğretmen adayları duyuşsal sebeplerin yanında iş olanağının fazla olması ve çalışma şartlarını uygunluğu gibi sebeplerden dolayı bu mesleği tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

Her ne kadar öğretmen adayları öğretmenlik mesleğini kolay iş olanağı sağladığını düşünerek tercih etseler de; Kamu Personeli seçme Sınavlarında (KPSS) adı geçen branşlarda sınırlı sayıda öğretmen ataması yapılmaktadır. Ancak, bu öğretmen adayları girmiş oldukları tezsiz yüksek lisans programlarını tamamladıklarında, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarının yanında yine Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel okul ve dersanelerde iş bulma olanağına sahiptirler.

KAYNAKÇA

- Acat, B., Balbağ, M. Z., Demir, B., & Görgülü, A. (2005). Fen edebiyat fakültesi, eğitim fakültesi ve tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğrencilerin öğretmenlik meslek algıları. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 27–35.
- Aycan, Ş., Aycan, N., & Türkoğuz, S. (2005). Fen edebiyat fakültesi öğretmenlerinin tezsiz yüksek lisans programlarından beklentileri ve kaygıları, *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 17 – 24.
- Başer, N., Gürhan, B., & Yavuz, G. (2005). Ortaöğretim fen ve matematik alanında öğrenim gören tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin aldıkları eğitimden beklentileri, yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 95–101.
- Boz, Y., & Boz, N.(2008). Kimya ve matematik öğretmen adaylarının öğretmen olma nedenleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 137–144.

- Çapri, B., & Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 33–53.
- Kıray, G. (2005). Tezsiz yüksek lisans eğitiminde karşılaşılan sorunlar, *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 119 – 127.
- Küçükahmet, L. (1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Alkım Yayınevi, İstanbul.
- Oğuz, A., & Topkaya, N. (2008). Ortaöğretim alan öğretmenliği öğrencilerinin öğretmen özyeterlik inançları ile öğretmenliğe ilişkin tutumları. *Akademik Bakış*, 14, 23–36.
- Ubuz, B., & Sarı, S. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğini seçme nedenleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 113–119.
- Uras, M., & Kunt, M. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinden beklentileri ve beklentilerinin karşılanmasını umma düzeyleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1).
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2004). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yüksek Öğretim Kurumu (2007). *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri (1982-2007)*.
http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/programlar_icerikler.htm
25.01.2009.